

ผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมที่มีต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จังหวัดเพชรบุรี
Effectiveness of Flood Disaster Preparedness Program on Flood Disaster Preparedness Behavior of Civil Defense Volunteers in Phetchaburi Province

เรียม นมรักษ์*

Riam Namarak

ศรัณย์ พิมพทอง**

Saran Pimthong

Received : February 4, 2022

Revised : May 5, 2022

Accepted : May 12, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ที่มีต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 42 คน ทำการสุ่มเข้ากลุ่มด้วยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลอง 21 คน และกลุ่มควบคุม 21 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม กลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับ เครื่องมือที่ใช้ คือ โปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม และแบบวัดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม รวบรวมข้อมูลโดยแบบวัดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมก่อนทำกิจกรรม หลังการจัดกิจกรรมทันที และในระยะติดตามผล 1 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบพหุ (MANCOVA) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมทั้ง 4 องค์ประกอบ สูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังการทดลองทันทีและในระยะติดตามผล 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมหลังได้รับโปรแกรมและติดตามระยะเวลา 1 เดือน พบว่ากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมมีประสิทธิภาพ โดยข้อค้นพบว่า

*นักศึกษาลัทธิศาสตรปรัชญาดุสิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Doctor of Philosophy, Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University

**อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Assistant Professor, Behavioral Sciences Research Institute, Srinakharinwirot University

การนำโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมที่พัฒนามาจากการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม และการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ ที่ได้นำเทคนิคการเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การใช้ตัวแบบ การพูดชักจูงด้วยวาจา และการกระตุ้นทางอารมณ์ มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมจะทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีความคงทนของพฤติกรรมได้

คำสำคัญ : โปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ / พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ / อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ABSTRACT

The purpose of this quasi-experimental research was to study the effectiveness of flood disaster preparedness program for develop civil defense volunteers flood disaster preparedness behavior on the behavior of flood disaster preparedness behavior of civil defense volunteers. The participants were civil defense volunteers Phetchaburi Province. There were 42 samples were randomly assigned to experimental group 21 people and control group 21 people. The experimental group will be flood disaster preparedness program. The control group did not. Instrument used in this study included flood disaster preparedness program and flood disaster preparedness behavior measurements. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, MANCOVA. The results of the research concluded that: posttest score and follow up score of flood disaster preparedness behaviors 4 components of the experiment group were higher than control group at .05 level of significance. This article also provides useful suggestions that stakeholders can use to improve flood disaster preparedness behavior. apply learning from successful experiences, using a model, verbal persuasion and emotional stimulation be adapted in the implementation of activities according to the program to make behavior modifications and have the persistence of the behavior

Keywords : Disaster Preparedness Program / Disaster Preparedness Behavior / Civil Defense Volunteers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการช่วยลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าการเตรียมความพร้อมในการจัดการภัยพิบัติในแต่ละครั้งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์โดยการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอาสาสมัครและเครือข่ายให้มีภูมิคุ้มกัน

และความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2016) เพื่อให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนให้มีศักยภาพในการจัดการสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีแนวทางพัฒนาในเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติและดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับภายในปี 2573 (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2020) ที่ผ่านมามีประชาชนยังขาดการพึ่งพาตนเองในการเตรียมความพร้อมประชาชนก็ยังไม่ให้ความสนใจน้อย เนื่องจากขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญ ส่วนใหญ่รอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเนื่องจากคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง รวมทั้งมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมที่ไม่เหมาะสม (Jantakoon, Wattanathorn, Kaewurai, & Lincharoen, 2015) การส่งเสริมให้มีการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมในระดับท้องถิ่น ในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจึงมีความสำคัญให้เกิดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมเป็นความสามารถของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการวางแผน การจัดระบบและจัดทา ผ่านประสบการณ์จากการฝึกซ้อม ฝึกอบรม ตลอดจนการประเมินผล จนเอื้อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเท่ากับเป็นตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำในการทำงานร่วมกับประชาชน เป็นอาสาสมัครภาคประชาชนที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การปฏิบัติงานของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จึงเป็นการช่วยลดความเสี่ยงเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วการปฏิบัติงาน จึงต้องมีความตื่นตัวในการเฝ้าระวังภัยอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยต่าง ๆ แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ได้มีส่วนร่วมในป้องกันและการพัฒนาระบบอาสาสมัครด้านการจัดการภัยพิบัติที่มีความซับซ้อน ได้มีเทคนิควิชาการ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น สามารถทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครที่มีอยู่และสร้างกระบวนการรองรับการทำงานของอาสาสมัครในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้อาสาสมัครสามารถเป็นทำงานกำลังสำคัญในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทั้งนี้เพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุดและสามารถให้ความช่วยเหลือชุมชนและประชาชนที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสุด อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนสามารถมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ คือการป้องกัน การบรรเทาผลกระทบ การเตรียมพร้อมการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟู ทั้งนี้บทบาทในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ประสานงาน การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัย บทบาทด้านการเตรียมพร้อม การเข้าฝึกอบรมที่จัดโดย องค์กรต่าง ๆ เพื่อร่วมในการเผชิญเหตุ การสร้างหน่วยประสานงานอาสาสมัคร การสร้างระบบการลงทะเบียนอาสาสมัครและชี้แจงภาระหน้าที่ การประสานกับสื่อมวลชน การ

สนับสนุนงานโลจิสติกส์ หน่วยงานด้านระบบสื่อสารสำรอง การสำรวจความเสียหาย สิ่งสำคัญในการพัฒนา อาสาสมัคร ควรประกอบด้วย การฝึกฝนถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างทักษะการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงหรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น โดยหากประชาชนได้มีการเตรียมความ พร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ยิ่งจะทำให้บุคคล สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้ดีมากยิ่งขึ้นเมื่อเกิดภัยพิบัติ

ถือว่าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญในการ ช่วยเหลือดูแลในชุมชนของตนเอง และมีบทบาทในการช่วยเหลือหน่วยงานราชการ ในการเตรียมความพร้อม รับมือภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งถ้าฝึกฝนให้มีความรู้และความสามารถในการด้านต่างๆ เช่น การป้องกัน การเตรียมความ พร้อม การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนรู้วิธีการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บอย่างเหมาะสม ในแผนการเตรียมความ พร้อมของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในปี 2556 มีแนวทางให้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยพล เรือน เพื่อช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่ของรัฐ บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน สามารถเป็นตัวแทน ของประชาชนในชุมชนในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการถ่ายทอดความรู้ และบริการ จัดการต่างๆ ไปสู่ประชาชนในชุมชน จะสามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ผลกระทบและสามารถลดอันตรายของ ภัยที่เกิดขึ้นได้ก่อนการช่วยเหลือจากภาครัฐได้ (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2021) แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับ อย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนต้องเสียสละเวลาบางส่วนใน การทำงาน แต่บางคนมีเวลาจำกัด เนื่องจากมีงานประจำ มีงานที่ต้องรับผิดชอบ ต้องไปทำอาชีพเกษตรกรรม ตามฤดูกาล ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เมื่อมีเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้นหรือปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดเวลา (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2015) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาสาสมัครป้องกันภัย พลเรือนเป็นกลไกภาคประชาชนกลไกหนึ่งที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำ ท่วมของประชาชนในชุมชน จึงมีความสนใจศึกษาถึงโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมที่มีต่อ พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่ควรพัฒนาให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนได้มี พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยอาสาสมัครและเครือข่ายมีความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงจาก ภัยพิบัติเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง ควบคู่ไปกับการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการเตรียมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม รวมทั้งนำประสบการณ์จากเหตุการณ์น้ำท่วมในอดีต มาปรับใช้เพื่อเป็น แนวทางเกิดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษา ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมในอาสาสมัคร ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ใช้ชุดกิจกรรมที่มีการประยุกต์มาจากแนวคิดแนวคิดความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับเหตุการณ์ (Duval and Mulilis, 1995) มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการพัฒนา พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบด้วย การมีความตระหนักถึงภัยพิบัติ บุคคลต้อง

รับรู้ว่าเป็นเรื่องภัยพิบัติ คาดการณ์ผลกระทบจากภัยพิบัติ ความรู้ในการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบ และการแสดงพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ร่วมกับแนวคิดอื่นๆ ในกระบวนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม คือ การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการเตรียมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม และการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ (Paton, Smith & Johnston ,2005; Thomas, Leander-Griffith, Harp, & Cioffi, 2015) มาใช้ในการออกแบบพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่จะสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาพฤติกรรมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้วยการมีนโยบายส่งเสริมที่เหมาะสมทั้งในระดับหน่วยงาน เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสู่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จังหวัดเพชรบุรี

สมมุติฐานการวิจัย

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ได้รับโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมจะมีคะแนนพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมดีกว่าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ไม่ได้รับโปรแกรมหลังการทดลองทันที และระยะติดตามผล 1 เดือนหลังสิ้นสุดโปรแกรม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม MANCOVA เป็นสถิติที่ใช้ทดสอบ โดยนำตัวแปรประสพการณ์รับมือภัยพิบัติน้ำท่วมก่อนการทดลอง และพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมก่อนการทดลองมาเป็นตัวแปรร่วม (Covariate) ในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จังหวัดเพชรบุรี การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มเลือกมา 5 อำเภอ จำนวน 42 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เข้ากลุ่มทดลอง 21 คน และกลุ่มควบคุม 21 คน ตัวอย่างได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัยตามหลักจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เอกสารรับรองเลขที่ SWUEC/E-257/2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร และ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร คือ แบบวัดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผน จำนวน 12 ข้อ 2) การจัดระบบหรือจัดหา จำนวน 12 ข้อ 3) การฝึกอบรมและการฝึกซ้อม จำนวน 12 ข้อ 4) การประเมินและปรับปรุง จำนวน 12 ข้อ รวมจำนวน 48 ข้อ เป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Likert scale) 6 ระดับ โดยมีระดับ

คะแนน 1 (ไม่จริงที่สุด) ถึง 6 (จริงที่สุด) ได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 0.76 และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน มีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .0.97 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.22-0.83

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ และการรับรู้ความเสี่ยงภัย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิค ดังนี้ ได้แก่ บรรยาย สื่อวีดิทัศน์ สะท้อนคิด สนทนากลุ่ม บทบาท สมมติ สถานการณ์จำลอง เสมือนจริง กรณีศึกษา ฝึกปฏิบัติในงาน ใช้ตัวแบบ เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ โดยนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปการทดลองใช้กับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจำนวน 10 คน ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง และได้มีการปรับปรุงขั้นตอนของการจัดกิจกรรมบางส่วนก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองจริง ในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564 โดยเริ่มด้วย กิจกรรมรู้จักฉัน รู้จักเธอ เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และดำเนินการกิจกรรมตามโปรแกรมประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมการบรรยายให้ความรู้เพื่อฟื้นฟูความรู้ภัยพิบัติน้ำท่วม และการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม

2.2 กิจกรรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก

กิจกรรมแรก ส่องกระจก ผู้ส่องกระจกทำหน้าที่ในการพูดเล่าความรู้สึก ความคิดเห็นและการรับรู้ต่อการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม รวมทั้งสิ่งที่ภาคภูมิใจ สิ่งที่ยากแก้ไขให้ดีขึ้นหากย้อนเหตุการณ์ไปได้และสิ่งที่ไม่เคยมี แต่ต้องการให้มี และสมาชิกเป็นกระจก ให้ทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังการพูดเล่าความคิดและการแสดงความคิดเห็นของผู้ส่องกระจก พร้อมทั้งสะท้อนความคิดเห็นจากการประเมินการรับรู้ของผู้ส่องกระจก

กิจกรรมที่สอง นี่แหละตัวฉัน การเล่าประสบการณ์ที่สำเร็จ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้มีความสามารถในการคาดการณ์ผลกระทบ และรับรู้ว่าคุณมีความรู้ความสามารถในการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบจากภัยพิบัติ

กิจกรรมที่สาม เชื่อสิว่าเราทำได้ ดูสถานการณ์จริงเกี่ยวกับภัยพิบัติจากในสื่อวีดิทัศน์ ให้ระดมสมองเพื่อวางแผนการเตรียมความพร้อมจากสถานการณ์ และการใช้ตัวแบบจากเพื่อนๆ โดยแลกเปลี่ยนจากเพื่อน และการใช้ตัวแบบจากสื่อที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเตรียมความพร้อม การใช้คำพูดชักจูง เช่น การให้กำลังใจ และการให้รางวัล

2.3 กิจกรรมพัฒนาการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมแรก รู้ใหม่ว่าเสี่ยง ให้สรุปความรุนแรงของภัยพิบัติน้ำท่วม ผลกระทบ จากสื่อ คลิป วิดีโอ ข่าว ให้รับรู้ความเสี่ยงของภัยพิบัติน้ำท่วม โอกาสในการเกิดผลกระทบ ความรุนแรงของผลกระทบ และ เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมบุคคลต้องรับรู้ว่ภัยพิบัติน้ำท่วมมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นและมีความรุนแรง ต้องคาดการณ์ ความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ

กิจกรรมที่สอง การรับรู้สู่ความเข้าใจ การใช้กระบวนการกลุ่ม ให้การรับรู้ต่อสถานการณ์ภัย พิบัติน้ำท่วมจากสถานการณ์ที่กำหนดให้และร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริม และการจัดการเกี่ยวกับการรับรู้ต่อความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม และต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องปฏิบัติเพื่อ ป้องกันผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ

กิจกรรมที่สาม รู้ไว้จัดการได้ ให้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเสี่ยงในพื้นที่อื่น เพื่อ รับรู้ประโยชน์ของการเตรียมความพร้อม นำไปจัดการภัยพิบัติและเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม สามารถสรุป เป็นภาพรวมของกิจกรรมได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมของกิจกรรม เป้าหมายของกิจกรรม และทฤษฎี/แนวคิดที่ใช้

ชื่อกิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ทฤษฎี/แนวคิดที่ใช้	เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนา
--รู้จักฉัน รู้จักเธอ	-เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพ	การสร้างสัมพันธ์ภาพ	1.การแนะนำตัว กล่าว ทักทาย
--มาฟื้นฟูความรู้ กัน	-เพื่อการฟื้นฟูความรู้ภัยพิบัติ และการเตรียมความพร้อมรับ ภัยพิบัติน้ำท่วม	ความรู้เกี่ยวกับภัย พิบัติน้ำท่วมและการ เตรียมความพร้อม	1. บรรยาย สื่อวิดีโอทัศน์ 2. อบรมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม 2. การสาธิต 3. การฝึกปฏิบัติ
-ส่องกระจก -นี่แหละตัวฉัน -เชื่อว่าเราทำได้	-เพื่อพัฒนาการรับรู้ ความสามารถของตนเองใน การเตรียมความพร้อมรับมือ ภัยพิบัติน้ำท่วม	1.ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและ เหตุการณ์ 2.การรับรู้ ความสามารถของ ตนเอง	1.การสร้างประสบการณ์ที่ ประสบความสำเร็จ 2. การสังเกต 3. การสะท้อนความรู้สึก 4.การใช้ตัวแบบ 5. การใช้คำพูดชักจูง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชื่อกิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ทฤษฎี/แนวคิดที่ใช้	เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนา
-รู้ใหม่ว่าเสี่ยง -การรับรู้สู่ความเข้าใจ -รู้ไว้จัดการได้	-เพื่อพัฒนาการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ -เพื่อให้อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือนเกิดความรู้ที่เกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นภัยพิบัติและการเตรียมความพร้อมรับมือ -เพื่อให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนการเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม	3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเหตุการณ์ 4. การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ	1. การแสดงบทบาทสมมติ 2. การสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 3. การใช้ตัวแบบ 4. การใช้คำพูดชักจูง 5. บทบาท สมมติสถานการณ์จำลองเสมือนจริง 6. การสะท้อนคิดสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนการทดลอง ดำเนินการติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยและขอใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม

2. ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยชี้แจง วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการวิจัย การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง แล้วให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มการทดลอง โดยให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดก่อนก่อนการทดลอง (Pre-test)

2.2 ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามกิจกรรมในโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 8 ครั้ง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาทั้งหมด 16 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับกิจกรรมตามโปรแกรม

2.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่าง ยุติการได้รับโปรแกรมการเตรียมความพร้อม และให้ทั้ง 2 กลุ่ม ทำแบบวัดฉบับเดิมหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมทันที ใช้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test) และมีการติดตามผลหลังสิ้นสุดกิจกรรม 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและลักษณะพื้นฐานของตัวแปร วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) และ วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Pairwise Comparisons) ด้วยวิธีของ Bonferroni

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 42 คน โดย แบ่งออกเป็น กลุ่มทดลอง 21 คนและกลุ่มควบคุม 21 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 27 คน (ร้อยละ 64.3) อายุส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 13 คน (ร้อยละ 31.0) ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 21 คน (ร้อยละ 50.0) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือรับจ้างทั่วไป จำนวน 18 คน (ร้อยละ 42.9) ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 23 คน (ร้อยละ 54.8)

ผลการวิเคราะห์ พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับพิบัติน้ำท่วม ด้านการวางแผน การจัดระบบหรือ จัดหา การฝึกอบรมและฝึกซ้อม การประเมินและปรับปรุง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้ง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง ระยะติดตามผล 1 เดือน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับพิบัติน้ำท่วม จำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ช่วงเวลาของการวัด

ตัวแปรผล	กลุ่มการทดลอง (N=21)		กลุ่มควบคุม (N=21)		รวม (N=42)	
	M	SD	M	SD	M	SD
1. การวางแผน						
ก่อนการทดลอง	4.257	.804	4.273	.367	4.265	.617
หลังการทดลอง	4.960	.339	4.416	.523	4.688	.515
ติดตามผล	4.924	.312	4.742	.417	4.833	.375
2. การจัดระบบหรือจัดหา						
ก่อนการทดลอง	4.166	.729	4.190	.287	4.178	.548
หลังการทดลอง	4.853	.513	4.142	.619	4.489	.619
ติดตามผล	4.837	.522	4.638	.448	4.738	.490

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรผล	กลุ่มการทดลอง (N=21)		กลุ่มควบคุม (N=21)		รวม (N=42)	
	M	SD	M	SD	M	SD
3. การฝึกอบรมและฝึกซ้อม						
ก่อนการทดลอง	4.134	.628	4.111	.312	4.123	.490
หลังการทดลอง	4.634	.450	4.353	.348	4.494	.422
ติดตามผล	4.615	.452	4.484	.364	4.549	.411
4. การประเมินและปรับปรุง						
ก่อนการทดลอง	4.301	.570	4.067	.417	4.184	.507
หลังการทดลอง	4.690	.398	4.083	.495	4.386	.540
ติดตามผล	4.615	.446	4.384	.430	4.500	.448

การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) ในการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนที่ได้รับการอบรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมจะมีพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดระบบหรือจัดหา การฝึกอบรมและฝึกซ้อม การประเมินและปรับปรุง สูงกว่าอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนที่ไม่ได้รับการอบรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมทุกด้านของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อโดยนำประสบการณ์รับภัยพิบัติน้ำท่วมในระยะก่อนการทดลอง และพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมก่อนการทดลอง ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นตัวแปรร่วม (Covariate) พบว่าอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม จะมีพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมทุกด้าน สูงกว่าอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนที่ไม่ได้รับการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม และพฤติกรรมกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมในระยะหลังการทดลองทันที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่ละตัวแปรของการวางแผน การจัดระบบหรือจัดหา การฝึกอบรม

และฝึกซ้อม การประเมินและปรับปรุง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
การวางแผน	กลุ่มการทดลอง	2.661	1	2.661	12.856**	.001
	ความคลาดเคลื่อน	7.245	35	.207		
การจัดระบบหรือจัดหา	กลุ่มการทดลอง	4.485	1	4.485	16.336**	.000
	ความคลาดเคลื่อน	9.609	35	.275		
การฝึกอบรมและฝึกซ้อม	กลุ่มการทดลอง	.599	1	.99	4.113*	.050
	ความคลาดเคลื่อน	5.094	35	.146		
การประเมินและปรับปรุง	กลุ่มการทดลอง	3.139	1	3.139	16.486**	.000
	ความคลาดเคลื่อน	6.665	35	.190		

และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมทุกด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล 1 เดือน พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมทุกองค์ประกอบของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ในระยะหลังการทดลองเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม พบว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ได้รับเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดระบบหรือจัดหา การฝึกอบรมและฝึกซ้อม การประเมินและปรับปรุง แตกต่างจากอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม โดยที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 องค์ประกอบสูงกว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลุ่มควบคุมอย่างนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งในระยะหลังการทดลองทันทีและในระยะติดตามผล 1 เดือน

สามารถอธิบายได้ว่าโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับเหตุการณ์ (Duval and Mulilis, 1995) มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบด้วย การมีความตระหนักถึงภัยพิบัติ บุคคลต้องรับรู้ว่าเป็นเรื่องภัยพิบัติ คาดการณ์ผลกระทบจากภัยพิบัติ ความรู้ในการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบ และการแสดงพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ร่วมกับการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อมและการรับความเสี่ยง มาใช้ในการออกแบบพัฒนาโปรแกรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม จนมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมทุกด้านของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี

ประสิทธิภาพ ในการเสริมสร้างให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลุ่มทดลองเกิดพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมได้ดีขึ้นกว่าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มทดลองได้รับการฝึกในสถานการณ์จำลองตามโปรแกรม จากการใช้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคมาใช้ในการทำกิจกรรมเพื่อต้องการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การใช้ตัวแบบร่วมในการทำกิจกรรม การพูดชักจูงให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเห็นถึงความสำคัญและความสามารถของตนเอง การสะท้อนความรู้สึก รวมถึงการกระตุ้นทางอารมณ์ เพื่อให้เห็นถึงความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเตรียมความพร้อม สอดคล้องตามทฤษฎีปัญญาสังคมของแบนดูรา ที่ว่าการเรียนรู้เริ่มจากการที่บุคคลทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำความเข้าใจกับผลที่เกิดขึ้น จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และสร้างให้เกิดความมั่นใจว่าตนสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้ (Bandura, 1986) ทำให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเกิดความเกิดความมั่นใจในการแสดงออกของพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ในขณะที่กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรม อาจมีเพียงความรู้เดิมที่ได้เคยอบรมก่อนเป็นอาสาสมัครและยังไม่เคยได้รับการฟื้นฟูความรู้ หรือไม่เคยได้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่เพียงพอในการเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง โดยผลการวิจัยสอดคล้องการศึกษาของ Sripraphai (2014) เรื่องประสิทธิผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติโดยการประยุกต์การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ต่อความรู้ ความตระหนักและทักษะในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนถาวรพระนางสร้าง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่าหลังทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ความตระหนักในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ และคะแนนเฉลี่ยทักษะในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติสูงกว่าก่อนทดลอง คะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ คะแนนเฉลี่ยทักษะในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และยังเป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์แผ่นดินไหวของนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียน ของ Sookkoe, et al. (2020) พบว่ามีคะแนนพฤติกรรมการเผชิญสถานการณ์แผ่นดินไหวจำลองภายหลังได้รับโปรแกรมทันที หลัง 3 เดือน และหลัง 6 เดือน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกับการศึกษาของ Jantakoon, Wattanatorn, Kaewurai & Lincharearn (2015) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนทุกคนมีจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีการเปลี่ยนแปลงระดับจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ และยิ่งสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมด้านสุขภาพในการการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมในชุมชน ของ Mohd Tariq, et al. (2021) ผลการศึกษาพบว่า คะแนนความรู้ ทักษะการเตรียมความพร้อม และการรับรู้ภัยความเสี่ยงพิบัติน้ำท่วมในกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม หลังการทดลองทันทีและหลังการทดลอง 6 เดือน

ในระยะติดตามผล 1 เดือน หลังสิ้นสุดกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม จะยังมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้ง 4 องค์ประกอบ สูงกว่ากับ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ไม่ได้รับการอบรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ดังนั้นจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการอบรมโดยกิจกรรมการพัฒนาทางจิตให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความคงทน ของพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมกับกลุ่มไม่ได้รับมีความแตกต่างกันอย่างไม่ นัยสำคัญอาจเนื่องมาจากมีปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องไปประกอบอาชีพหลักคือรับจ้างทั่วไป ในการหารายได้ให้ครอบครัว ดังนั้นเพื่อให้พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมมีความคงทนนั้น สำนักงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยควรให้ความสำคัญกับการฝึกการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อม และ การรับรู้ ความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่อง ด้วยเทคนิคการเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การใช้ตัว แบบ การพูดชักจูงด้วยวาจา และการกระตุ้นทางอารมณ์ มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมเพื่อ ต้องการพัฒนารับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม สอดคล้องตามทฤษฎี ปัญญาสังคมของแบนดูรา ที่ว่าการเรียนรู้เริ่มจากการที่บุคคลทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำความเข้าใจกับผลที่เกิดขึ้น จะ จัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และสร้างให้เกิดความมั่นใจว่าตนสามารถทำ พฤติกรรมนั้นได้ (Bandura, 1986) และควรให้การสนับสนุนด้านการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม เพื่อให้ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมที่เพิ่มมากขึ้นและมีความคงทน

ข้อจำกัดในงานวิจัย

1. ในการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบการฉ้อโกง (Manipulation check) ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของวิธีการทดลอง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการขอความร่วมมือให้กลุ่มทดลอง ไม่เผยแพร่ข้อมูลหรือเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของกิจกรรมในโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ไปยังกลุ่มควบคุมด้วยการบอกเล่าหรือผ่านสื่อช่องทางใด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรั่วไหลข้อมูลหรือเนื้อหาใน โปรแกรม ตลอดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมและหลังการดำเนินการตามโปรแกรมไปแล้วไม่น้อย กว่า 30 วัน

2. ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง มีผลต่อความเข้าใจในการตอบแบบวัดการวิจัยที่เป็นแบบ ประเมินค่า และความเข้าใจในการทำกิจกรรมตามโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมมีประสิทธิภาพสามารถทำ ให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีพฤติกรรมของการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมดีขึ้นกว่าก่อน ได้รับโปรแกรม ดังนั้นเพื่อให้พฤติกรรมดังกล่าวสามารถแสดงออกได้อย่างอัตโนมัติเมื่อมีภัยพิบัติน้ำท่วม

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนควรได้รับการฝึกฝนอยู่เป็นประจำต่อไปเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเตรียมความพร้อม ดังนั้นโปรแกรมฯ ดังกล่าวควรมีการบรรจุรายละเอียดลงในของกิจกรรม สำหรับอาสาสมัครที่ไม่ได้เข้าร่วมสามารถนำไปใช้ได้

2. จากผลการวิจัยที่พบแม้โปรแกรมนี้จัดทำในกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในจังหวัดเพชรบุรี แต่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในจังหวัดอื่น สามารถนำโปรแกรมนี้ไปปรับใช้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ปฏิบัติงานอยู่ได้ สามารถนำรูปแบบของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบด้วยเทคนิคการเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การใช้ตัวแบบ การพูดชักจูงด้วยวาจา และการกระตุ้นทางอารมณ์ มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมเพื่อต้องการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม และการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยนี้ พบว่าโปรแกรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ที่พัฒนาขึ้นส่งผลอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมสูงขึ้นทั้งหลังการทดลองและระยะติดตาม ดังนั้นในการทำวิจัยในครั้งต่อไปสามารถนำโปรแกรมนี้ไปปรับใช้ศึกษากับบุคคลกลุ่มอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติอื่น

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรสร้างรูปแบบกิจกรรมที่เน้นทักษะและสถานการณ์เสมือนให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงให้กลุ่มตัวอย่างได้ฝึกฝนในหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม

References

- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action : A social cognitive theory.** Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2015). **Strategic Plan, Department of Disaster Prevention and Mitigation 2012-2016.** [Online]. Available : <https://short.npru.ac.th/27o> [2021, November 20].
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2016). **Department of Disaster Prevention and Mitigation Strategic Plan 2017-2021.** Bangkok : Department of Disaster Prevention and Mitigation.
- _____. (2020). **Disaster alert report.** [Online]. Available : <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1955605> [2021, November 20].
- _____. (2021). **Prevention and mitigation plan drill guide public disaster.** [Online]. Available : http://122.155.1.143/upload/download/file_attach/55acacb4f1f7c.pdf [2021, November 30].

- Duval, T. S., & Mulilis, J.-P. (1995). Negative Threat Appeals and Earthquake Preparedness : A Person-Relative-to-Event (PrE) Model of Coping With Threat1. **Journal of Applied Social Psychology**, 25(15), 1319-1339.
- Jantakoon, J., Wattanathorn, A., Kaewurai, W. & Lincharoen, A. (2015). The Development of Curriculum to Enhance Consciousness on Disaster Preparedness based on Contemplative Education Approach for Lower Secondary Students. **Education Journal Naresuan University**, 17(1), 1-13.
- Mohd Tariq, M. N., Shahar, H. K., Baharudin, M. R., Ismail, S. N. S., Manaf, R. A., Salmiah, M. S., Muthiah, S. G. (2021). A cluster-randomized trial study on the effectiveness of health education-based intervention (HEBI) in improving flood disaster preparedness among communities in Selangor, Malaysia: A study protocol. **BMC Public Health**, 21(1). 1-9.
- Paton, D., Smith, L. & Johnston, D. (2005). When good intentions turn bad: promoting natural hazard preparedness. **Australian Journal of Emergency Management**, 20(1), 25-30.
- Sookkoe, P., et al. (2020). The Effectiveness of Earthquake Preparation Program by Nurses in Elementary School in Chiangrai's Risk Area : Pilot Study. **Journal of The Royal Thai Army Nurses**, 21(2), 169-180.
- Sriraphai, S. (2014). **Effectiveness of promoting the concept of the disaster preparedness program by the application of experiential learning on knowledge awareness and skill promotes the concept of the disaster preparedness of students in primary school at Thalangpranangsang School Thalang, Phuket**. Master of Science Thesis, Department of Public Health, Yala Rajabhat University.
- Thomas, T., Leander-Griffith, M., Harp, V. & Cioffi, J. (2015). Influences of Preparedness Knowledge and Beliefs on Household Disaster Preparedness. **MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report**, 64(35), 965-971.